

Toimenpidesuunnitelma marjanpoimijoiden ihmisoikeuksien toteutumiseen liittyvässä tarkastuksessa ilmenneiden riskien osalta

1 Tausta

Toukokuussa 2022 Lidl toteutti kotimaisten metsämarjojen toimitusketjuihin liittyvän kartoituksen, jossa tarkasteltiin ulkomaisiin marjanpoimijoihin liittyviä potentiaalisia ja todellisia riskejä. Kotimaiset metsämarjat ovat Lidlille tärkeä tuoteryhmä, joka toisaalta eroaa monien muiden elintarvikkeiden toimitusketjuista sillä, että marjat tulevat maantieteellisesti eri paikoista, eivätkä ulkomaalaiset marjanpoimijat ole juridisesti työsuhteessa marjayrityksiin. Tarve kotimaisten metsämarjojen ihmisoikeuskartoituselle tunnistettiin tästä johtuen osana Lidlin vastuullisen ostotoiminnan jatkuvaa kehitystyötä. Vuoden 2022 kartoitus toteutettiin työpöytätyönä, johon sisältyi myös haastatteluja sekä Lidlin että Lidlin marjantuotteiden tavarantoimittajien kanssa, mutta myös kahden suomalaisen kansalaisjärjestön edustajan kanssa. Riskikartoitukseen osallistuivat kaikki Lidlin metsämarjoja toimittavat tavarantoimittajat, joiden yhteinen osuus koko Suomen marjamarkkinoista on merkittävä. Näin ollen kartoituksessa esiintulleiden riskien voidaan olettaa olevan olennaisia koko suomalaiselle metsämarjasektorille. Kartoitusraportti on luettavissa [täällä](#).

Vuoden 2022 kartoituksessa tunnistettujen riskien vuoksi Lidl laati toimintasuunnitelman, jonka tarkoituksena oli parantaa yhteistyötä ja dialogia omien tavarantoimittajiemme kanssa, ja auttaa heitä syventämään ymmärrystään ihmisoikeuksista ja niihin liittyvien riskien hallinnasta. Yhtenä toimenpiteenä tavarantoimittajille järjestettiin keväällä 2023 ihmisoikeuskoulutus, jossa syvennyttiin erityisesti ihmisoikeusriskien tunnistamiseen ja hallintaan sekä yrityksen huolellisuusvelvoitteen vaatimuksiin.

Syksyllä 2023 Lidl Suomi tilasi arvioinnin marjanpoimijoiden ihmisoikeuksien toteuttamisesta toimitusketjussaan sen suorien marjatoimittajien osalta. Arviointi suoritettiin vierailemalla poimintapaikoilla ja haastattelemalla yli 50 thaimaalaista marjanpoimijaa useiden päivien kuluessa. Arviointi tunnisti riskejä, joista kaikki olivat merkityksellisiä, ja jotka kohdistuvat pääasiassa Thaimaasta Suomeen tuleviin marjanpoimijoihin:

Arvioinnissa tunnistettiin erittäin korkeiksi riskeiksi:

Liialliset työtunnit

Poimijat saattavat työskennellä pitkiä aikoja metsässä marjoja poimien. Lisäksi työaikaan sisältyy ajo poimintapaikoille aikaisin aamulla, odottelu vaa'alla sekä marjojen punnitseminen yömyöhään. Pitkät ajomatkat poimintapaikoille ja epäonniset valinnat poimintapaikoissa pidentävät entisestään hyvin pitkiä työpäiviä. Liian pitkät työajat, sekä lepotaukojen ja vapaapäivien puute ovat ristiriidassa kansainvälisten ihmisoikeuksien kanssa, ja voivat vaarantaa poimijoiden hyvinvoinnin sekä terveyden.

Huomattavan alhaiset tulot

Poimijoiden tuntitulot ovat erittäin alhaiset kun ne suhteutetaan käytettyyn työaikaan ja tuloista vähennettäviin kokonaiskustannuksiin liittyen matkaan ja oleskeluun Suomessa.

Pakkotyö

Kattaakseen Suomeen tulosta aiheutuvat kustannukset, jotkut poimijat ottavat lainaa, mikä voi johtaa pakkotyömäisiin olosuhteisiin. Poimijat ovat tietoisia kustannuksista ja hyväksyvät ne. On olemassa myös riski, että poimijat maksavat epävirallisia välitysmaksuja rekrytoijille tai koordinaattoreille.

Oikeusturvakeinojen puute (vaikkakin Suomen lainsäädännön mukaisesti)

Monet marjanpoimijat eivät ole lainsäädännön puitteissa työsuhteessa marjantoimittajiin, joten heillä ei ole työsopimuksen tai työoikeuden tuomaa turvaa esimerkiksi enimmäis- ja vähimmäistyöaikaan tai palkanmaksun läpinäkyvyyteen liittyen. Luonnontuotteita poimivien ulkomaalaisten asemaan liittyvien epävarmuuksien vuoksi poimijoita voidaan pitää haavoittuvassa asemassa olevana ryhmänä, joka tarvitsee ylimääräistä oikeudellista suojaa. Tämä ryhmä on suuremmassa vaarassa joutua pakkotyön uhriksi: Poimijat ottavat suuren taloudellisen riskin tullessaan Suomeen, kun taas tavarantoimittajien riski on vähäinen.

Korkeaksi riskiksi tunnistettiin myös

Työturvallisuus

Keskimäärin poimijat nukkuivat yleensä 3-6 tuntia yössä. Jotkut nukkuivat myöhemmin autossa, jos he eivät ajaneet tai toimineet kartturina. Liialliset työtunnit ja levon puute voivat johtaa huonoon terveyteen, huonoon toipumiseen sairauden sattuessa ja huonoon henkiseen hyvinvointiin. Se voi myös johtaa onnettomuuksiin tarkkaamattomuuden vuoksi.

2 Ihmisoikeusarvioinnin suosistukset

Yleiset suosistukset

Ihmisoikeusarvioinnin perusteella monet riskeistä ovat systeemisiä ja liittyvät marja-alan rakenteeseen. Arvioinnin mukaan alalla tarvitaan koko marja-alan kattavia aloitteita tilanteen korjaamiseksi, kuten työnantaja maksaa -periaatteen (Employer Pays Principle tai EPP) toteuttaminen esimerkiksi marjojen vastuullisuuden varmistavalla sertifiointilla, tai vaikuttamalla marjanpoimijoiden aseman muuttamiseksi työsuhteiseksi. Myös alihankintaketjujen sekä rekrytoinnin läpinäkyvyyttä tulisi parantaa.

Arvioinnin perusteella annettiin suosituksia myös tavarantoimittajakohtaisesti, ja ne käydään läpi kunkin toimittajan kanssa erikseen. Edellä mainitut koko alan systeemiset ja rakenteelliset toimenpiteet voitaisiin

toteuttaa esimerkiksi tarkentamalla luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta annetun lain säännöksiä sekä varmistamalla lain toimivuus ja valvonta tai luomalla koko alan kattava, jo mainittu vastuullisuus sertifiointi. Tässä mainitut koko alan aloitteet ovat luonnollisesti ennen täytäntöönpanoa arvioitava siten, että toimenpiteet ovat myös kilpailulainsäädännön vaatimusten mukaisia.

3 Toimenpidesuunnitelma

Arvionnin perusteella Lidl on laatinut toimintasuunnitelman, jonka tavoitteena on arviossa esiin nousseiden riskien hallinta ja vastuullisen marjojen hankinnan toteuttaminen. Toimintasuunnitelma koostuu ensisijaisesti seuraavista toimenpiteistä:

- Lidlin vastuullisen ostamisen periaatteiden päivittäminen osaksi kaikkia ostosopimuksia
- Korjaavien toimenpiteiden suunnittelu yhdessä tavarantoimittajien kanssa
- Yleisten marja-alaa koskevien ihmisoikeuksia parantavien aloitteiden tukeminen ja toimialayhteistyön kartoittaminen ja syventäminen
- Marjoja koskevien vastuullisuussertifiointien kartoittaminen ja tukeminen

Toimintasuunnitelma työstetään jatkuvasti ja sen tarkemmasta sisällöstä raportoidaan erikseen.